

УДК 746.4:391.1:[677.027.5+7.041.6:7.03'06(477)]

Уляна Балан,
*старша викладачка кафедри цифрового мистецтва,
Київський національний університет технологій та дизайну*

Лінорит на тканині: тяглість традиції від української народної вибійки до сучасності

Ключові слова: лінорит, мистецтво, вибійка, дизайн готових виробів, друк на текстилі.

В історії українського народного мистецтва окреме місце займає техніка декорування одягу за допомогою вибійки. За технологією вибійка належить до одного з найдавніших способів створення зображення на тканині. В Україні дане ремесло відоме з часів Київської Русі, існувало і розвивалось до початку ХХст., зазнавало досить очевидних впливів пов'язаних з розвитком і поширенням гравюри, а також хіміко-технологічного прогресу в виготовленні фарб. Лишаючись народним мистецтвом, яке включає необхідність утилітарності готової речі, зберегло узагальненість форми, спрощення зображення і нескладність процесу виготовлення. В Україні вибійчані тканини були відомі на всій території, з різними локальними відмінностями, проте технологічно ідентичні – на вирізане з дерева кліше тонким шаром наносилась олійна фарба, цей штамп притискався до тканини і перебивався молоточком(звідси походження назви техніки). Важливо зазначити, що вибійку здебільшого набивали на готові вироби, наприклад, хустки, або відрізи тканини для конкретних предметів одягу, наприклад, для спідниці. За допомогою окремих різних модулів (кліше) з орнаментом можливо створювати варіативні за кольором і візерунком зображення, відповідно до форми і розміру виробу. В сучасному стані вибійка існує в культурно-просвітницькому просторі та в експериментальних художніх майстернях.

Лінорит відноситься до тиражних художньо-графічних технік високого друку. Розвиток ліногравюри датується з початку ХХ ст. Завдяки графічній виразності, відносно нескладній технології процесу створення зображення, а також доступності матеріалів, лінорит зайняв помітну нішу в графічному мистецтві. Багато світових і, зокрема, українських художників-графіків працювали і працюють в цій техніці. Також, завдяки своїм технологічним особливостям – необхідності узагальнення форми, використанню локальних плям, спрощення зображення, лінорит створив певний вплив на стилізацію в графічному дизайні. В сучасному стані в Україні лінорит є технікою, в якій працюють професійні художники, учні фахових середніх та вищих навчальних закладів, дизайнери прикладного мистецтва.

Що поєднує вибійку і лінорит? По-перше, технологія. Форма для вибійки вирізається з дерева, або фанери, форма для лінориту вирізається різцями з лінолеуму. Враховуючи властивості матеріалу кліше, зображення включають узагальнення форми, спрощення, стилізацію. По-друге, принцип відтворення зображення однаковий – високий друк. Фарби: для вибійки олійна(сольвентна) або акрилова для текстилю, для лінориту – друкарська (типографська, офсетна – вони є сольвентними), або водорозчинна друкарська (акрилова в основі). Техніка друку – для вибійки це притискання і перебивання форми на тканину, для лінориту на тканині – ручний станок пресового (гравюрний) або прокатного(офортний) типу. Обидві техніки допускають варіативність створення зображення за рахунок різного розміщення елементів форми, зміни кольору. Лінорит та вибійку можливо друкувати на готовий текстильний виріб. Готові зображення обох технік є досить стійкими до зовнішніх впливів – тертя, прання, температурних умов.

Висновок: друк лінориту на тканині є спорідненим з технікою вибійки за технологією відтворення, принципами стилізації та може сприйматись як елемент культурної тягlosti народного мистецтва вибійки, підтримувати і продовжувати народну традицію, впливати на сприйняття українського текстилю у світовому мистецтві, дизайні та модному просторі.